

NÓGRÁD MEGYE MADÁCH DÍJA

KOLTAI RÓBERT

Koltai Róbert Budapesten született 1943. december 16-án. Általános iskolai tanulmányait a fővárosban, majd Dunaújvárosban végezte, míg középiskolás évei ismét Budapesten, az ottani Madách Imre Gimnáziumban teltek, ahol a színjátszó kör tagja is volt. Művészetpártoló szülők gyermekeként nevelkedett, a versek, az irodalom szeretetét sportvezető édesapjától örökölte.

Iskolás éveinek kezdetére a 2018-ban megjelent *Sose halok meg?* című kötetében így emlékezik: „1950-ben kaptam a legelső intőmet a Rottenbiller utcai általános iskolában. Az 1/A tanító nénije, Somos Gabriella a következőt üzent a szüleimnek: „Tisztelt Szülők! A gyerek gúnyosan néz.” Ezzel mintegy – bár ő nem tudta – meghatározta az egész későbbi sorsomat, hiszen már az óvodában és később minden iskolatípusban is nekem jutott az osztálybohóc megtisztelő szerepköre.”

1964-ben felvételt nyert a Színház- és Filmművészeti Főiskolára, ahol 1968-ban végzett Pártos Géza osztályában.

Diplomájának kézhezvételét követően a kaposvári Csiky Gergely Színházban helyezkedett el, és egy pécsi, majd később egy Nemzeti Színházbéli kitérőt beiktatva egészen 1993-ig az itteni társulat tagja maradt. Pályafutásának fontos állomása volt a Kaposvárott töltött időszak, hiszen olyan neves rendezőkkel dolgozott együtt, mint Ascher Tamás, Babarczy László, Zsámbéki Gábor, és olyan színésztársai voltak, mint Jordán Tamás, Lázár Kati, Lukáts Andor, Csákányi Eszter, Máté Gábor és Pogány Judit. Kaposvár után egy évadot a veszprémi Petőfi Színházban töltött, majd 1995-től a József Attila Színház vendégművésze, 2002-től 2005-ig pedig művészeti vezetője volt. Több mint két évtizede szabadúszóként dolgozik. Néhány esztendeje Nógrád megye színházkedvelő közönsége is testközelből csodálhatja játékát, hisz a 2014/2015-ös évad óta az egykori barátról, a 100 évvel ezelőtt született Zenthe Ferencről elnevezett salgótarjáni színház vendégművésze.

Komoly és könnyed darabokban is sikerrel szerepel, sajátos humorát a kabaré műfajában szintén jól kamatoztatja. Játszott többek között Shakespeare, Moliere, Arthur Miller, Ray Cooney és Francis Veber színműveiben. Rendezett egyebek mellett Oscar Wilde, Gogol, Neil Simon és Francis Veber előadást. Móricz Zsigmond 1924-25-ös Naplójából állította össze a *Napló-szilánkok* című önálló estjét, majd két Móricz-egyfelvonásost vitt színre *Jelenetek 2 házasságból* címmel, amelyben rendezőként és szereplőként is közreműködött. Ő az ország Illetékes elvtársa.

Már fiatal kaposvári színész korában rátaláltak a filmes feladatok is, azóta olyan alkotásokban szerepelt, mint például a *Pókfoci*, az *Indul a bakterház*, a *Szívzúr*, a *Panelkapcsolat*, a *Gyermekrablás a Palánk Utcában*, a *Csók*, *Anyu*, a *Csapd le csacsi!*, a *Hyppolit*.

Nevét filmrendezőként is jegyzik, a dráma és a humor elegyeit vegyítő filmjeiben ő maga is szerepel, és legtöbbször olyasmiről mesél el, ami vele vagy hozzá közel álló emberekkel történt.

Első, rendkívül sikeres alkotása az 1992-ben készült és 1993-ban bemutatott filmvígjáték, a *Sose halunk meg* volt. Főhőse a minden problémát megoldó, szenvedélyes vállfaárus, Gyuszi bácsi, akinek alakját nagybátyjáról, Koltai Gyuláról formázta. A produkció az Egyesült Államokban élő Bunyik Béla producer jóvoltából a tengerentúlra is eljutott, a magyar Oscar-díj jelölő bizottság pedig jelölte a legjobb külföldi film kategóriájában indítandó alkotásként. A *Sose halunk meg?* című kötetben olvashatunk arról, hogy a film születésének történetébe Balassagyarmat városának is jut egy rövidke epizód, mivel a rendező egy itt tartott talkshown találkozott, kért és kapott segítséget Juhász Judit egykori kormányzóvivőtől a produkcióhoz szükséges tőke egy részének megszerzéséhez.

Az első filmes rendezését követte a Patika című tévésorozat, majd a 70-es, 80-as évek fordulóján játszódó Szamba, a Kern Andrással közösen jegyzett A miniszter félrelép, a maradi gondolkodású matematika-fizika szakos tanár megpróbáltatásait bemutató Ámbár tanár úr című vígjáték, az ötvenes években zajló, saját gyermekkori élményein alapuló Csocsó, avagy éljen május 1-je! című satíra, az 1956-os forradalom alatt egy cirkuszi bohóc ikerpár történetét elmesélő vígjáték, a Világszám!, a Megy a gőzös és a 2012-ben bemutatott, magyar - brit - kanadai koprodukcióban készült vígjáték, a Magic Boys. A 9 filmet már 2,3 millióan látták a mozikban és ehhez a számhoz még hozzáadódik a máig tartó televíziós ismétlések milliós nézőtábor.

Pályafutását 1976-ban Jászai Mari-díjjal ismerték el, 1985-ben Érdemes művész címet kapott, 1988-ban a Színházi Fesztiválon a legjobb színészi alakítás díját ítelték neki, 2006-ban a Magyar Köztársasági Érdemrend középkeresztje kitüntetését vehette át, de ezenkívül is számos díjjal tüntették ki. Többször elnyerte a filmkritikusok díját, átvehette a SZOT-díjat, az Erzsébet-díjat, a Déri János-díjat, a Sűgő Csiga díjat, a Karinthy-gyűrűt és a Zenthe Ferenc Színház Vastaps-díját. Dunaújváros díszpolgárává választotta.

Egy közelmúltban készült interjúban színészi ars poeticájáról kérdezték, mire ő így felelt: „Mindig az volt a legfontosabb, hogy az összes filmmel, színházi szereppel át tudjak adni valami szépet a közönségnek, amelyben együtt található meg a nevetés mellett a fájdalom is. A mindennapi élet dolgait hoztam felszínre a szerepeimben, hol humoros, hol szomorú köntösben.”

Hitvallását honlapján olvasható önéletrajzának részlete is megerősíti. "Vannak néhányan, akik különösen fontosak a számomra: az egyik legfontosabb te vagy, a néző. Ha te nem vagy, az én létjogosultságom is megszűnik. Szeretnék minél többet adni neked, de ehhez szükségem van arra, hogy megbízz bennem. A játék az életem, nem tiltakozom, ha ezt a szememre veted. De ne feledd: én nem csak veled, érted is játszom.”